Article

International Journal of Kurdish Studies

6 (2), pp. 244 – 257

<http://ijoks.com>

Kürtçe, Türkçe ve İngilizce Atasözlerinde Azim, Başarı, Çalışkanlık, Kararlılık ve Tembellik İfadeleri

Mehmet Veysi BABAYİĞİT¹

Received: Jun 30, 2020

Reviewed: Jul 14, 2020

Accepted: Jul 16, 2020

Öz

Dil, etkileşim ve iletişim için temel araçtır ve dilin bir yansıması olan kültür, uluslararası gelenekleri ve yaşam biçimlerini ortaya çıkarır. Kısa ve anlamlı ifadelerin kalıpları olarak tanımlanan atasözleri farklı toplumlara özgüdür. Atasözleri gözlem, doğa, gelenek ve sosyal olaylara göre şekillenir. Her toplumun kendi atasözlerinin olmasına rağmen, farklı dillerde ve farklı topluluklarda benzer bağlamlarda atasözleri bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı Kürtçe, Türkçe ve İngilizcede; Azim, Başarı, Çalışkanlık, Kararlılık ve Tembellik bağlamında benzer atasözlerini incelemektir. Çalışmamız için veriler; kitap, makale ve dergilerde bulunan atasözlerinin bağlamsal benzerliklerinin belirlenmesi ile toplanmıştır. Çalışmanın yöntemi betimsel ile nitel olup, betimsel tarama modeline dayanmaktadır. Sonuçlar, her üç dilde Azim, Başarı, Çalışkanlık, Kararlılık ve Tembellik bağlamında atasözlerinin mevcut olduğu; ancak analiz edilen atasözlerinin, anadilde ve hedef dilde bağlamsal olarak benzer olanların aynı zamanda farklı kelimelerle ifade edildiğini göstermiştir. Üç dilde atasözlerini inceleyen benzer bir çalışmanın olmaması, bu çalışmanın etkileyici ve başarılı bir çalışma olacağını varsaymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Atasözleri, Kürtçe, Türkçe, İngilizce, Benzerlik, Bağlamsal

Recommended citation:

Babayigit, M. V. (2020). Kürtçe, Türkçe ve İngilizce Atasözlerinde Azim, Başarı, Çalışkanlık, Kararlılık ve Tembellik İfadeleri. *International Journal of Kurdish Studies* 6 (2), 244 – 257, DOI: <https://doi.org/10.21600/ijoks.760441>

¹ Lecturer, Ph.D Candidate, Batman University, Turkey, e-mail: m.veysi.babayigit@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0003-4136-7434

Expressions of Determination, Success, Diligence, Stability and Laziness in Kurdish, Turkish and English Proverbs**Abstract**

Language is the basic tool for interaction and communication, and culture as a reflection of language reveals traditions and ways of life among the nations. Proverbs defined as patterns of short and meaningful expressions are specific to different societies. Proverbs are shaped based on observation, nature, tradition and social events. Although each society has its own proverbs, there are proverbs in different languages and different communities that are in similar contexts. The purpose of this study is to investigate similar proverbs in context of Determination, Success, Diligence, Stability and Laziness in Kurdish, Turkish and English. The data for our study was collected by determining contextual likenesses of proverbs found in books, articles and journals. The method of the study is descriptive and qualitative, and it is based on the descriptive survey model. The results were that there are similar proverbs in context of Determination, Success, Diligence, Stability and Laziness in all three languages; however, of the proverbs analysed those that were contextually similar in native and target languages were nonetheless expressed in different words. The absence of a similar study investigating proverbs in three languages suggests that this study should have an impact and a success.

Keywords: Proverbs, Kurdish, Turkish, English, Similarity, Contextual

1.GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insanoğlu, sosyal toplum içerisinde etkili bir iletişime sürekli ihtiyaç duymaktadır. Bunu farklı biçimlerde ve yöntemlerle gerçekleştirmesinin yanında, her zaman belirli bir öğeye ihtiyaç duymuştur; bu öğe, insanların düşüncelerini ve ruhunu toplumda belirli bir boyuta getirmede oldukça etkindir. Etkin olan bu öğenin dil olduğu birçok kişi tarafından kabul edilmektedir. İnsanlar, etkili iletişim amacıyla dil evreni içine yerleşerek ortak yaşama imkânları elde etmeyi başarırlar (Uygur, 1997). Bu ortak yaşam alanında geçmişten günümüze gelen birtakım atasözleri elbette oluşmuştur. Genellikle bu atasözleri toplumların yaşayışlarından, tecrübelerinden, kahramanlıklarından, düşüncelerinden, kültürlerinden ve geleneklerinden yansıtılmıştır. Bunların yanı sıra; dil, dilbilim, dil-kültür ilişkisi, kültürdilbilim, atasözleri, atasözleri-semantik (anlambilim), atasözlerin yapısı ve bağlamsal incelenmesi hususundaki çalışmalar da atasözleri kapsamında irdelenmektedir.

Ünalın (2005) dilin tanımını şöyle yapmaktadır; “*Dil, düşüncenin ve bir milletin dünya görüşünün dışavurumudur*”. Farklı bir tanımda; dilin bir toplumda iletişim aracı olarak

kullanılmasının yanı sıra, kültürü ve düşünceyi taşıma fonksiyonu olduğu da savunulmaktadır (Yücel,2013). Dil, toplumda doğal ve canlıdır; ancak insanlar dili istendiği şekilde tanımlamaya bırakmamalıdır ve doğallığına bağlı kalıp hareket etmelidir. Ergin (2007) ise dilin tanımını şöyle yapmaktadır: “*Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesedir*”. Dilin tanımıyla ilgili yaygın olarak kabul edilen başka bir tanım Aksan tarafından öne sürülmüş olup şu şekilde tanımlanmıştır “*Dil, düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü çok gelişmiş bir dizgedir*” (Aksan,2007). Dilbilimci Saussure (2001) dilin tanımı hususunda şunları ifade etmektedir: “*Dil, konuşan kişinin bir işlevi değildir, bireyin edilgen bir biçimde belleğine aktardığı üründür. Hiç önceden tasarlama gerektirmez.*”, “*Dil, kavramları belirten bir göstergeler dizgesidir.*” Dil ile ilgili yapılan başka bir tanımda ise dilin sistematik bir beceri olduğu vurgulanmaktadır. Kültür tanımı ise genellikle şöyle yapılmaktadır; “*İlk çağlardan itibaren insanların yaşamında önemli bir yer tutan kültür genel olarak inanç, dil, sanat, edebiyat, duygu ve düşünce alanındaki soyut ve somut değerler bütününden meydana gelir*” (Tergip, 2014). Dil ve kültür ilişkisi irdelendiğinde; dil; toplum ile kültür arasında bir köprü görevi görmekte olup bir toplumun yaşayış biçimini, düşünme yönünü, dünya bakışını, dünya felsefesini ve kavramlarını ana hatlarıyla öğrenmemize olanak sağladığı düşünülmektedir (Aksan, 2004).

Atasözü kavramı; birçok dilde tarih boyunca farklı kavramlar içerisinde olup günümüze ulaşmıştır. Kürtçede atasözü kavramı için ; “*mesel*”, “*meselok*” , “*metelok*” ve “*gotinên pêşiyân/atasözü*” gibi terimler kullanılmıştır. Türkçede atasözü kavramı için “*mesl*”, “*messale*”, “*mekel*” ve “*sav*” gibi terimler kullanılmıştır. İngilizcede ise sözlük kavramı olarak “*proverb*” en yaygın olarak kullanılmaktadır; ancak sözlük incelemelerinde “*adage, rede, aphorism, saw, dictum, maxim, saying, byword, gynome ve nayword*” gibi terimlerle de karşılaşılabılır. Atasözü tanımı, özellikleri ve işlevleri bakımından birçok araştırmacı tarafından çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Aksan (2009) atasözleri şöyle ifade etmektedir; “*Çoğunlukla bir cümle biçiminde oluşarak bir yargı anlatan, kimi zaman ölçü ve uyakla, söyleyiş açısından daha etkili olmaya yönelik sözlerdir.*” Yapılan başka bir tanımda ise atasözlerinin milletlerin atalarından kaldığı ve milletlere yol, yöntem gösterip öğüt verdiği ve bunun yanında milletlerin nasıl bir tavır ve duruş sergilemesi gerektiğini gösteren sözlerdir (Çobanoğlu,2004). Ögel (2000) atasözlerine sahip bir milletin köklü, çok yönlü ve zengin bir kültüre sahip olduğunu savunmaktadır. İlaveten Püsküllüoğlu (2002) atasözlerini “*Ataların*

uzun denemelere, gözlemlere dayanan yargılarını genel kural, bilgece düşünce ya da öğüt olarak veren ve kalıplaşmış bir biçimi olan, kamuca benimsenmiş kısa, özlü söz'dür" şeklinde tanımlayarak diğer araştırmacılara yakın bir tanım yapmıştır. Ayrıca Yılmaz (1999), atasözleriyle ilgili özellikleri şöyle ifade etmektedir; "*Kalıplaşmış sözleridir, kısa ve özlüdür, sosyal olayları anlatanlar vardır, tabiat olaylarını anlatanlar vardır, öğretici olanlar vardır, öğüt verici olanlar vardır, bazı inanışları anlatanlar vardır*". Hatipoğlu (1964) atasözlerinin çoğunlukla kısa ve özlü bir ya da iki cümleden oluştuğu ancak çok nadiren uzun cümlelerden oluşanların mevcut olduğunu, çok zengin anlama sahip kesin cümleler olduğunu belirtmiştir. Stanek (2018) atasözlerinin; sosyal, doğal ve toplumsal olaylar ile ilgili bilgi verdiği, inanışlar hakkında yol gösterdiği, gerçeklere dayandığı ve ders verdiğini savunmaktadır. Genel olarak atasözleri; toplumların ortak düşünce, davranış biçimlerini, toplumsal, ahlaksal kurallarını, gelenek ve göreneklerini yansıtan açıklayıcı, yönlendirici ifadeler olmasının yanı sıra, kültürel zenginlikleri ve gelenekleri de vurgulayan anlamlı, güzel sözlerdir.

Kürtçe ile ilgili atasözü kaynakları veya sözlük çalışmaları incelendiğinde ise, ilk yazılı sözlüğün Kürtçe-Arapça sözlük olup 1651-1707 yılları arasında Ehmedê Xanî tarafından yazılan *Nûbihara Biçûkan* olduğu bilinmektedir. Günümüzde Kürtçe ile ilgili eserler sadece divan veya şiir olarak olmayıp; metin, kısa öykü, şiir, atasözü, roman, dilbilim vb. çalışmaların yoğun olarak yapıldığı görülmektedir. Çalışmamızın ana konusu olan atasözleri ile ilgili, özellikle 2000'li yıllardan sonra birçok kitap, makale gibi edebi eserlerin olduğu bilinmektedir. Bu makale eserlerinden bazıları, Prof. Dr. Hasan ÇİFTÇİ tarafından Farsça, Kurmancî ve Zazakî atasözlerinin temel alındığı sekiz tane makale serisi olup, bu makale serisinde belirtilen dillerin yanı sıra, her makalede yer yer Arapça ve Türkçeden atasözü örnekleriyle ilgili karşılaştırmalar bulunmaktadır. Ayrıca Karacan ve Erdinç (2014) yapmış oldukları "*Rus ve Kürt Atasözlerinin Kelime ve Anlam Karşılaştırması*" çalışması, Karacan & Ayus (2016) tarafından Kürdoloji Akademik Çalışmalar 1 kitabından, kitap bölümü olarak yayımlanan "*Kürtçe ve Türkçedeki Atasözlerinin Karşılaştırılmalı Biçimde İncelenmesi*" çalışması ve Kızıl (2018) tarafından Nûra Qelban eserinden yer alan Kürtçe atasözlerini detaylı olarak inceleyen "*Çavkaniyên Ji Çanda Kurdî di Nûra Qelban De*" çalışmalarıdır.

Bu çalışmamızda ise Kürtçe, Türkçe ve İngilizcedeki atasözlerinin Azim, Başarı, Çalışkanlık, Kararlılık ve Tembellik bağlamında irdelenip benzer olanların saptanması amaçlanmıştır. Araştırmanın Kürt Dili ve Kültürü alanında özgün bir çalışma olması ve daha önce belirlenen konuyla ilgili ikiden fazla dili kapsayan araştırmanın bulunmaması veya sınırlı sayıda olması araştırmayı etkin kılmaktadır. Ayrıca araştırmayı önemli kılan bir diğer

etmen; Kürt, Türk ve İngiliz dillerinin objektif bir biçimde incelenmesi ve bu dillerdeki benzer atasözlerinin bağlamsal olarak ele alınmasıdır. Çalışmanın evren ve örnekleme; Kürt, Türk ve İngiliz dillerinde yer alan benzer atasözlerini bağlamsal olarak irdelemeye çalışan betimleyici bir araştırma niteliğindeki bu çalışmada incelenen atasözleri Kürt, Türk ve İngiliz dillerinde atasözleri ile ilgili yazılan birtakım kitaplarda, makalelerde ve dergilerde yayımlanan atasözlerinin belge analizi/inceleme yöntemi ile elde edilmiştir. Dolayısıyla araştırmamız, kaynak taramasıyla elde edilen verilerin nitel değerlendirmesini kapsar.

2. ATASÖZLERİN BAĞLAMSAL AÇIDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Birçok kitap, makale ve dergilerin betimsel incelemesi sonucu Kürt, Türk ve İngiliz dillerindeki atasözlerinin kapsadığı “*Azim, Başarı, Çalışkanlık, Kararlılık ve Tembellik*” ifadeleri aynı ya da benzer bağlamlarına göre saptanıp konularına göre açıklanmaya çalışılmıştır. Saptanan atasözleri aynı bağlamda olduğu düşünüldüğünden, yorum amaçlı Kürtçe ile İngilizce olan atasözleri Türkçeye en yakın gerçek anlam çerçevesinde çevrilmiştir. Çevirisi yapılan atasözlerinin özünden bağımsızlığını engellemek amacıyla hedef dilde aynı bağlamda kullanılan atasözleri kategorisine yerleştirilmiştir. Ayrıca belirtilen atasözleri her üç dilde farklı anlamlar ya da farklı kelimeler barındırmış olsa bile aynı bağlamda kullanıldığı düşünüldüğünden aynı kategori içerisinde gösterilmiştir.

2.1 Azim/kararlılık Bağlamında Benzer Atasözleri

-*Çi şol dibe, bê zehmet nîn in.* (Celîl & Celîl, 2018)

-*Cefayı çekmeyen safanın kadrini bilmez.* (Aksoy, 1993)

-*There is no pleasure without pain.* (Bertram & Spears, 1992)

Kürtçe olarak verilen atasözünün Türkçe karşılığı “*Her ne iş olursa olsun, zahmetsiz değil.*” olduğu düşünülmektedir. İngilizce olarak verilen atasözünün Türkçe karşılığı, “*Acı olmadan, memnuniyet/zevk olmaz.*” olarak düşünülmektedir. Kürtçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Türkçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Kürtçe ve İngilizce atasözleri, Türkçe verilen atasözleriyle bağlamsal olarak denk olduğu düşünülmektedir. Bu

bağlama göre; hiçbir işin kolay olmadığı ve her çalışmada bir zorluğun veya sıkıntının mutlaka olduğu; ancak azimle ve kararlılıkla çalışıldığı sürece istenilen hedefe ulaşmanın zor olmadığı belirtilmektedir.

Derbê hirçan kevir e. (Mazî,2005)

Acı patlıcanı kırağı çalmaz. (Aksoy,1993)

Cracked posts last longest. (Apperson,1969)

Kürtçe olarak verilen atasözünün Türkçe çevirisi “*Ayı’nın zorluğu taştır.*” olarak düşünülürken, İngilizce olarak verilen atasözünün Türkçe karşılığı ise “*Çatlak sütunlar en uzun sürer/dayanır*” olarak düşünülmektedir. Aynı bağlamda kullanılan bu atasözlerine göre, hayatımızın her aşamasında problemlerle ve zorluklarla karşılaşılabilir; ancak, önemli olan bu problemleri aşma ve sorunları çözme noktasında kararlılık göstermek ve çalışmayı sürdürmektir. Birey problemlere karşı başarı gösterdiği takdirde, ilerideki yaşamında karşılaşacağı başka problemleri de yenebileceği anlamında kullanılmışlardır.

1.Agir xweş e, lê xweli jî ji jê çêdibe. (Oncu,2009)

1.Gülü seven dikenine katlanır. (Aksoy,1993)

1.He that would have eggs must endure the cackling of hens. (Bertram & Spears, 1992)

2.There is no rose without a thorn. (Bertram & Spears, 1992)

Kürtçe olarak verilen atasözünün Türkçe karşılığı “*Ateş güzeldir; ancak kül de ondan yapılır.*” olduğu düşünülmektedir. İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe karşılığı, “*Yumurta isteyen, tavukların gıdaklamasına da katlanmalıdır.*”, ve İngilizce ikinci atasözünün Türkçe karşılığı ise “*Dikensiz gül yoktur.*” olacağı düşünülmektedir. Kürtçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Türkçe karşılıkları incelendiğinde atasözlerinde yer alan kelimeler birbirinden farklıdır; ancak farklı kelimeleri içeren bu atasözleri anlamsal olarak farklılıklar göstermesine rağmen, bağlamsal açıdan benzerdir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Kürtçe ve İngilizce atasözleri, Türkçe verilen atasözleriyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; insanların hedeflerindeki bir şeye ulaşmak ya da başarmak istedikleri bir iş için karşılaştıkları/karşılaşacakları tüm sorunlara ve engellere azimle katlanmaları gerektiği

vurgulanmıştır. Azim ve kararlılıkla gösterdikleri mücadelelerinde, hedeflerine ulaşmaları daha kolay olacaktır.

Se diewte, kerwan diçe. (Chyet,2003)

Ît ürür, kervan yürür (Yurtbaşı,2012)

The dogs bark, but the caravan rolls on. (Conroy,2012)

Her üç dilde verilen bu atasözlerinin Türkçe karşılıkları incelendiğinde, Türkçe olarak verilen atasözüyle aynı anlamda olduğu ve dolayısıyla hem kelime kullanımı hem de ifade ettiği gerçek anlamla aynı olduğundan, her üç atasözü kendi içerisinde konu bakımından bağlamsal bir benzerlik göstermektedir. Bu bağlama göre, günlük yaşantımızda çalışmalarımızı, başarılarımızı ya da azmimizi kıskanacak insanların elbette olacağı ve bu kişilerin bizleri yıldırma için ellerinden geleni yapacaklarını ifade etmektedir; ancak bizlerin bunları dinlemeyip yolumuza azim ve kararlılıkla devam etmemiz gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca her üç dildeki bu atasözlerinde “köpek” metaforu aynı anlam ve bağlamda kullanılması, aralarındaki benzerliği göstermektedir.

2.2 Başarı/Çalışkanlık Bağlamında Benzer Atasözleri

1.Nanê êvarê bihêle sibê, karê êvarê nehêle sibê. (Aslan,2006)

1.Bugünkü (akşamın) işini yarına(sabaha) bırakma (koyma). (Aksoy,1993)

1.There is no time like the present. (Apperson,1969)

2.Never put off until tomorrow what you can do today. (Apperson,1969)

Kürtçe olarak verilen atasözünün Türkçe karşılığı “Akşam ekmeğini sabaha bırak, akşamın işini sabaha bırakma” olduğu düşünülmektedir. İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe karşılığı “Şu an ki gibi başka bir zaman yoktur “olduğu ve diğer İngilizce atasözünün Türkçe karşılığı ise “Bugün yapabileceğinizi asla yarına bırakmayın.” olduğu düşünülmektedir. Bu atasözleri, üç dilde farklı kelimelerle kullanılmasına rağmen, bağlamsal olarak aynı anlamda kullanılmıştır. Her üç dildeki atasözlerine göre, bugün yapılması gereken işi rahat ve sakin davranarak yarına ertelemememiz gerektiği, her zaman aciliyeti olan işleri zamanında bitirilmesi gerektiği, aksi takdirde önlenemeyecek problemlere maruz kalınacağı vurgulanmaktadır. İşlerimizi ya da çalışmalarımızı vaktinde ve zamanında yaptığımız takdirde, başarıyı elde edeceğimiz belirtilmektedir.

1.Xwarin xweş e, kirin reş e. (Celil & Celil,2018)

2.Xawrina nayê cûtin, naçê xwarê. (Aydoğdu,2014)

3.Destê merivan nebe rêx, devê merivan nabe rûn. (Aslan,2006)

4.Heta kefa dest nebe reş, tama dev nabe xweş. (Aslan,2006)

1.Emek olmadan (emeksiz) yemek olmaz. (Aksoy,1993)

1.There's no such a thing as a free lunch. (Bertram & Spears, 1992)

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe karşılığı “Yemek güzeldir, yapmak zordur” , Kürtçe olarak verilen ikinci atasözünün Türkçe karşılığı “Çiğnenmeyecek yiyecek, mideye gitmez” düşünülmektedir. Kürtçe olarak verilen üçüncü atasözünün Türkçe karşılığı “İnsanın eli kirlenmedikçe, ağzı yağlanmaz” ve dördüncü atasözünün Türkçe karşılığı ise “Avucun için kararmadıkça, ağzın tadı güzelleşmez” olduğu düşünülmektedir. İngilizce olarak verilen atasözünün Türkçe karşılığı ise “Ücretsiz öğle yemeği diye bir şey yoktur” olup, bu atasözüyle bedava ya da emek olmadan yemek olmayacağı, bireylerin çabalayarak bir şeyler elde etmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Üç dildeki atasözleri irdelendiğinde, kelime dizilişi ve kelime anlamı bakımından farklılık göstermelerine rağmen, bu atasözleri her üç dilde aynı bağlamda kullanıldığı barizdir. Bu atasözleriyle, bağlamsal olarak her üç dilde bireyin emek harcayarak çalışarak bir şeyin elde etmesi gerektiği veya başarıya ulaşabilecekleri ve bir şeylerin bireylere emek harcanmadan sunulmayacağı vurgulanmaktadır.

1.Teyrê kû sibê zû radibe, île kurman dibîne. (Chyet,2003)

1.Erken kalkan (çıkan) yol alır, er evlenen döl alır. (Aksoy,1993)

1.Early bird catches the worm. (Dağpınar,2017)

2.Early to bed and early to rise, makes a man healthy, wealthy, and wise. (Bertram & Spears, 1992)

Kürtçe olarak verilen atasözünün Türkçe karşılığı “Erken kalkan kuş, illaki solucan görür” olduğu düşünülmektedir. İngilizce olarak verilen birinci atasözünün Türkçe karşılığı, “Erkenci kuş, solucanı yakalar” ve ikinci atasözünün gerçek anlamda Türkçe karşılığı “Erken yatmak ve erken kalkmak, adamı sağlıklı, varlıklı ve akıllı yapar” olduğu düşünülmektedir. Kürtçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Türkçe karşılıkları

incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzediği; ancak verilen atasözleri kelime kullanımları bakımından kısmen farklılıklar göstermektedir. Kelime kullanımı bakımında kısmi farklılıklar gösteren bu atasözleri hem anlamsal hem de bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğu ve bu bağlama göre; bir işe, projeye ya da çalışmaya ilk başlayan kişinin daha başarılı olacağı ve istediği sonuçları hem hızlı hem de doğru bir şekilde elde edeceği vurgulanmaktadır. Başka bir deyişle, hedeflerimize ulaşmak için azimli ve çalışkan olmanın gerekliliği vurgulanmaktadır. Hiçbir şeyi ağırdan almayıp, erkenden çabalayarak hedefe ulaşmak için elimizden geleni yapmamız gerektiği belirtilmektedir.

1. *Rehmet, bê zehmet nabe.* (Celîl & Celîl, 2018)
2. *Heta tu derîya nekutî, derî li ber te venabe.* (Mazî, 2005)
3. *Heta tu zahmetê nebîni ne'emetê naxwî.* (Chyet, 2008)
4. *Bi goştê ber diranan zik têr nabe.* (Hiso, 2016)

1. *Zahmetsiz rahmet olmaz.* (Aksoy, 1993)
2. *Emek olmadan (emeksiz) yemek olmaz.* (Aksoy, 1993)
3. *Ağlamayan çocuğa meme vermezler* (Yurtbaşı, 2012)

1. *No sweet without sweat.* (Apperson, 1969)
2. *A quiet baby gets no suck.* (Apperson, 1969)
3. *No pain, no gain* (Bertram & Spears, 1992)

Kürtçe olarak verilen atasözlerinden birincisinin Türkçe karşılığı, Türkçe verilen atasözüyle aynı anlamda olup “*Zahmetsiz rahmet olmaz*” olduğu, ikinci olarak verilen atasözünün Türkçe karşılığı “*Kapıyı çalmadan, kapı sana açılmaz*” ve üçüncü olarak verilen atasözünün Türkçe karşılığı ise “*Zahmet çekmedikçe nimeti yiyemezsin.*” olduğu düşünülmektedir. Ayrıca İngilizce olarak verilen atasözlerinden birinci atasözünün Türkçe karşılığı, “*Ter olmadan tatlı olmaz.*” olduğu, ikinci atasözünün Türkçe karşılığı “*Ağlamayan / Sessiz bebeğe mama yok*” olduğu ve İngilizce olarak verilen üçüncü atasözünün Türkçe karşılığı ise “*Acı yoksa, kazanç da yok*” olduğu kabul edilmektedir. Bu atasözlerinin genel olarak vurgulamak istedikleri, emek harcanmadan güzelliklerin olmayacağı ve çabalamanın gerekliliği olarak düşünülmektedir. Kürtçe olarak verilen bu atasözlerinin, Türkçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin

gerçek anlamı bakımından İngilizce ve Türkçe atasözlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Kürtçe ve İngilizce atasözleri, Türkçe verilen atasözüyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; insanlar bir şeyi elde etmek ya da kazanmak istiyorsa, emek harcayıp gayret göstermesi gerektiği savunulmuştur. Çaba ya da emek göstermeden bir şeylere ulaşmak; doğru ve güzel sonuçların vermeyeceği vurgulanmaktadır. Bireylerin emek ve çaba harcayarak, çalışarak hedeflerin elde edilebileceği belirtilmektedir.

2.3 Tembellik Bağlamında Atasözleri

Masî ji serê xwe bêhn pê dikeve. (Bingöl,2014)

Balık baştan kokar. (Aksoy,1993)

Corruption starts from the top. (Apperson,1969)

Kürtçe olarak verilen atasözünün Türkçe karşılığı Türkçe verilen atasözüyle aynı olduğu düşünülmektedir. İngilizce olarak verilen atasözünün Türkçe karşılığı ise “*Yolsuzluk baştan başlar*” olacağı düşünülmektedir. Aynı bağlamda kullanılan bu atasözlerine göre; bir işin başarısız olması ya da nihayete erdirilememesi yöneticilerden kaynaklandığı vurgulanmaktadır. Dolayısıyla bir kurumda en başta yer alan yönetici pozisyonundakiler, çalışanların başarısı ya da başarısızlığıyla doğrudan bir ilişkisi olduğu vurgulanmaktadır. Bu atasözleri, genellikle tembel olan ve dürüst olmayan yöneticilerin; bir kurumda bazı olumsuz sonuçlara öncülük ettiği durumlar için kullanılmaktadır.

1.Bi bayê tê, bi baranê diçe. (Celîl & Celîl,2018)

2.Çawan tê, wîsan jî diçe. (Celîl & Celîl,2018)

1.Haydan gelen huya gider. (Aksoy,1993)

2. Selden gelen suya gider. (Aksoy,1993)

1.Easy come, easy go. (Dağpınar,2017)

Kürtçe olarak verilen birinci atasözünün Türkçe karşılığı “*Rüzgârla gelir, yağmurla gider*” ve Kürtçe verilen ikinci atasözünün Türkçe karşılığı ise “*Geldiği gibi gider.*” olduğu

düşünülmektedir. İngilizce olarak verilen atasözünün Türkçe karşılığı “*Kolay gelir, kolay gider.*” olduğu düşünülmektedir. Kürtçe ve İngilizce olarak verilen bu atasözlerinin, Türkçe karşılıkları incelendiğinde hem kelime kullanımı hem de kelimenin gerçek anlamı bakımından birbirlerine benzemediği; ancak gerçek anlamda farklılık gösteren bu atasözleri, bağlamsal olarak benzerlikler göstermektedir. Dolayısıyla bu grupta belirtilen atasözleri aynı bağlamda olduğundan, bu gruptaki Kürtçe ve İngilizce atasözleri, Türkçe verilen atasözleriyle bağlamsal olarak denk olduğu varsayılmaktadır. Bu bağlama göre; Türkçe atasözü incelendiğinde, bir şeyin Allah’tan gelip tekrar Allah’a gittiği gerçek anlamda vurgulanmıştır; ancak verilen dört atasözünün günlük yaşamımızda karşılığı ise emeksiz ve çaba harcanmadan kazanılan herhangi bir şeyin kıymeti bilinmeyeceğinden tekrar kolaylıkla gider. Başka bir deyişle emek harcamadan ya da tembellik yapıp başkalarından bir şeyler elde edildiğinde veya para kazanıldığında, bu paranın kıymetinin bilinmemesi ve savurganca harcanmasıdır. Tembellikle bir şeyin bireysel olarak kolaylıkla elde edilemeyeceği gibi, fayda da sağlanamayacağı barizdir.

1.Bi gotinan, zîv nabe zêr. (Hiso,2016)

2.Bi peyvê, paxir nabe zêr. (Celîl & Celîl,2018)

3.Bi gotegot, mîrov nare cot. (Oncu,2009)

1.Laf ile peynir gemisi yürümez. (Yurtbaşı,2012)

1.Actions speak louder than words. (Bertram & Spears, 1992)

Kürtçe olarak belirtilen birinci atasözünün Türkçe karşılığı “*Gümüş, sözle altın olmaz*” , ikinci atasözünün Türkçe karşılığı “*Bakır, sözle altın olmaz*” ve üçüncü Kürtçe atasözünün Türkçe karşılığı ise “*Birey, söz ile çift sürmeye gitmez*” olduğu, İngilizce olarak belirtilen atasözünün Türkçe karşılığı “*Davranışlar, sözlerden daha yüksek konuşur*”, anlamlarına geldiği düşünülmektedir. Dolayısıyla her üç dilde belirtilen bu atasözleri aynı bağlamda kullanıldığı ve bir bireyin söylediklerinden çok yaptıklarının veya harekete geçmesinin gözle görülmesi daha inandırıcı ve olumlu olduğu düşünülmektedir. Atasözleri incelendiğinde, olumsuz bir yargı belirtiliyor gibi görünmesine rağmen, tembellik yapılarak ya da bireyin sözde kendisini çalışkan göstererek bir şeyi başaramayacağı vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, tembellik yapmayıp sabırla ve emekle çalışıp başarıya veya hedefe ulaşılması gerektiği tavsiye edilmektedir.

3.SONUÇ

Bu çalışmada, Ermenistan, Azerbaycan, İran, Irak, Suriye ve Türkiye sınırları içerisinde belirli bölgelerde konuşulan Hint-İran dilleri grubunda yer alan Kürt dili; Asya dil grubunda Ural-Altay kolunun Altay kolunda yer alan Türk dili ve Avrupa grubunun Cermen dilleri arasında yer alan İngiliz dilleri temel alınmıştır. Bu çalışma, karşılaştırmalı bir dilbilim çalışması olup, üç dilde benzer veya aynı konu bağlamında yer alan atasözleri belirlenip yorumlanmaya çalışılmıştır. Daha önce çalışmalarda, üç dille ilgili benzer bir çalışmanın olmaması çalışmayı zengin ve güçlü kıldığı düşünülmektedir. Bu çalışmadaki veriler toplanırken temel amaç; İngilizce, Kürtçe ve Türkçedeki atasözlerinin bağlamsal olarak irdelenip benzer olanlarını saptamaktır. Çalışmadaki veriler birçok makale, dergi ve kitabın betimsel olarak incelenmesi sonucu oluşturulmuştur. Atasözü kuşaktan kuşağa tarihsel süreç içerisinde sözlü veya yazılı olarak bir sonraki nesle aktarılan, bir toplumun sosyolojik, dilsel, ekonomik, coğrafi, kültür gibi unsurlarıyla ilgili yazılmış ve insanlara öğüt verip ders çıkarmalarını isteyen kafiyeli ve özlü sözler olduğu düşünülmektedir. Kürtçe ile ilgili atasözü kaynakları veya sözlük çalışmaları incelendiğinde ise, bu çalışmaların yoğunlukla 2000’li yıllardan sonra kitap veya makale olarak karşımıza çıktığı bilinmektedir. Yapılan çalışmalarda diller arası veya konu bağlamında çalışma sayılarının az olduğu ve sadece birkaç makale ile kitap mevcut olduğu bilinmektedir. Çalışmanın sonucunda; Kürtçe, Türkçe ve İngilizce atasözlerinde Azim, Başarı, Çalışkanlık, Kararlılık ve Tembellik bağlamında benzer atasözlerinin mevcut olduğu bulunmuştur. Bu atasözleri kaynak ve hedef dilde bazen kelime kullanımı veya gerçek anlamda farklılıklar barındırmasına rağmen, bulundukları bağlamsal konu aynıdır. Dünya dilleri incelendiğinde hemen hepsinin benzer olaylardan, eşyalardan, hikâyelerden, yaşanmışlıklardan, deneyimlerden ve kaynaklardan beslendiği ortaya çıkmaktadır. İfade edilen kelimeler bazen aynı veya benzer olduğu anlaşılabacaktır. Nitekim bu çalışmada yer alan atasözleri bu düşüncelyi doğrular niteliktedir.

KAYNAKÇA

Aksan, D. (2004). *Dilbilim ve Türkçe Yazıları*. İstanbul: Multilingual Yayınları.

Aksan, D. (2007). *Her Yönüyle Dil- -Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Ankara.

Aksan, D.(2009). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Cilt 3, Türk Dil

Kurumu Yayınları, Ankara.

Aksoy, Ö. A. (1993). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1* (7. Baskı). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

- Apperson, G. L. (1969). English proverbs and proverbial phrases: a historical dictionary. 1929. *Detroit: Gale Research.*
- Aslan, Şêxmûs (2006). *Ferhenga Gotinên Pêşîyan*, Diyarbakır Kürt Enstîtüsü, Diyarbakır.
- Aydoğdu, Abdurrahman (2014). *Gotinên Pêşîyan*, Na Yayınları, İzmir.
- Bertram, A., & Spears, R. A. (1992). *NTC's Dictionary of Proverbs and Clichés*. Natl Textbook Co Trade.
- Bingöl, Abdulkadir (2014). *Gotinên Pêşîyan û Biwêj-Deyimler ve Atasözleri*, Na Yayınları, İzmir.
- Celîl, Ordîxanê & Celîl, Celîlê (2018). *Gotinên Pêşîyan*, Wardoz Yayınları, İstanbul.
- Chyet, M. L. (2003). *Ferhenga Kurmancî-İnglîzî*. Yale University Press.
- Conroy, F. (2012). *Dogs Bark, but the Caravan Rolls On: Observations from Then and Now*. HMH.
- Çobanoğlu, Özkul (2004). *Türk Dünyası Ortak Atasözleri Sözlüğü*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Dağpınar, Aydın (2017). *English Idioms and Proverbs with their Turkish Equivalents*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Ergin, M. (2007). *Türk dil bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Dağıtım.
- Hatipoğlu, Vecihe, (1964). *Atasözleri ve Deyimler*, Türk Dili, XIII/152, Ankara.
- Hiso, Arif (2016). *Ji Gotinên Berê*, Şemal Yayınları, İstanbul.
- Karacan, H. & Erdinç, R. (2014). Rus ve Kürt Atasözlerinin Kelime ve Anlam Karşılaştırması. *Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 16(2), 539-583.
- Karacan, H. & Ayus, İ. (2016). Kürtçe ve Türkçedeki Atasözlerinin Karşılaştırılmalı Biçimde İncelenmesi. *Kürdoloji Akademik Çalışmalar-1*, ss.113-158.
- Kızıl, H. (2018). Çavkaniyên Ji Çanda Kurdî di Nûra Qelban De. *E-Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, Mayıs-2018 Cilt:10 Sayı:2 (20), ss.578-597.
- Mazi, Çıya (2005). *Ferhenga Gotinên Pêşîyan*, Çapa Yekem, Engin Matbaacılık, Weşanen Elma 38, İstanbul.
- Oncu, Mehmet (2009). *Gotinên Pêşîyan*, Weşanên Enstîtuya Kurdî ya Stenbolê, Çapa yekem, Berdan Matbaacılık, İstanbul.
- Ögel, B. (2000). *Türk kültür tarihine giriş*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Püsküllüoğlu, Ali (2002). *Türk Atasözleri Sözlüğü*, Arkadaş Yayınevi, Ankara.
- Stanek, K. (2018). Dil ve kültür arasındaki bağlantı-" merhamet" duygusunun dilsel

- dünya tasviri (Türk atasözleri ve deyimleri). *Turkic peoples through the ages and lands*.486-496.
- Saussure, F. (2001). *Genel Dilbilim Dersleri*. (Çev.: Berke Vardar), İstanbul Multilingual Yayınları.
- Tergip, A. (2014). Türk atasözleri ve deyimlerinde kötüleme ifadeleri. *Cyprus International University Folklor/Edebiyat*. 20(80), 275-294.
- Uygur, Nermin (1997). *Dilin Gücü Denemeler*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, Kasım s.68.
- Ünalın, Ş. (2005). *Dil ve Kültür*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yılmaz, Ahmet (1999). *Müstakim-zâde ve Durûb-ı Emsâlinin Türk Edebiyatındaki Yeri ve Önemi*, Selçuk Ü., Türkiyat Araştırmaları Dergisi, sayı 6, Konya.
- Yurtbaşı, Metin. (2012). *Sınıflandırılmış Atasözleri Sözlüğü*. İstanbul: Excellence Publishing
- Yücel, F. (2013). Alanların Örtüşen Yönleri: Çeviribilim ile Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi. *Von Generation zu Generation: Germanistik*, 347.